

УДК 377.35:655:001.76

О. П. Юденкова

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ПТНЗ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРОВІДНА
УМОВА ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ ПОЛІГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Державна цільова програма розвитку ПТО на 2011–2015 роки [0] передбачає створення сприятливих умов для якісної підготовки робітничих кадрів згідно з пріоритетами державної соціально-економічної політики, орієнтованої на задоволення потреб особистості, суспільства і держави. Використання інноваційних технологій навчання, інформаційних технологій, інноваційних виробничих технологій (ІВТ) у професійній підготовці майбутніх поліграфістів потребує перебудови свідомості керівного складу професійно-технічних навчальних закладів з метою формування сукупності педагогічних умов у ПТНЗ, які б швидко реагували на сучасні та перспективні процеси розвитку видавничо-поліграфічної галузі та суспільства загалом.

Наведені обставини роблять актуальним завданням для ПТНЗ створення такого середовища, в якому буде ефективно формуватись готовність викладачів та майстрів виробничого навчання до використання ІВТ у підготовці друкарів офсетного плоского друкування, тобто адміністрація навчального закладу, навчально-методичні центри ПТО мають сприяти становленню педагогічного працівника інноваційної орієнтації.

Суперечність між динамічними техніко-технологічними змінами у поліграфічному виробництві та недостатньою готовністю педагогічних працівників ПТНЗ здійснювати підготовку майбутніх кваліфікованих робітників поліграфічного профілю до використання ІВТ у професійній діяльності дозволяє констатувати наявність проблеми і робить актуальним проведення досліджень у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування готовності педагогічних працівників до професійної діяльності в своїх дослідженнях приділяли увагу К. Баханов, І. Богданова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Г. Єльнікова, В. Луговий, В. Сластьонін, С. Смірнов, Н. Юсуфбекова та інші.

Разом з тим, на сьогодні майже не має досліджень, де б розглядалися методичні підходи до формування готовності педагогічних працівників ПТНЗ використовувати ІВТ у професійній діяльності; відсутні дослідження теоретичних основ підготовки майстрів виробничого навчання до створення та використання інновацій.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є аналіз структури готовності педагогів ПТНЗ до використання ІВТ у професійній діяльності та обґрунтування рівнів її сформованості, розкриття значення ефективної реалізації індивідуальної форми методичної роботи на основі наставництва, самоосвіти, стажування тощо.

Виклад основного матеріалу. Науковий аналіз реальної ситуації у ПТНЗ підтверджує, що кадрове забезпечення системи вітчизняної ПТО є однією з найбільш актуальних і водночас найбільш болючих проблем цієї освітньої галузі упродовж останніх років. О. Отич вказує, що на загальнодержавному рівні поки що не передбачається вагомих змін у напрямі розв'язання означеної проблеми і тому зрушити її з місця можуть лише самі освітяни. Здійснення таких змін має відбуватися з опорою на наявні дієві чинники. Зважаючи на те, що матеріальними чинниками професійна освіта володіє у досить обмеженому обсязі, вона має більш активно задіювати чинники морально-психологічні, які, по-перше, не вимагають значних витрат, а по-друге, дають більш надійні й тривалі педагогічні результати [0, с. 120]. Одними із таких чинників є: підвищення педагогічної майстерності й педагогічного інтелекту.

Готовність педагогічного працівника ПТНЗ до використання ІВТ у педагогічній діяльності визначається саме об'єднанням у структурі професійно-педагогічної діяльності нормативної та ініціативної діяльності на основі інтегративного підходу. Використовуючи принципи інтеграції: самореалізація особистості в професії, погодження професійних і особистісних цінностей, креативності, творча взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу, – вирішуються усі протиріччя в характері навчальної діяльності між нормативною та інноваційною діяльністю, які природно виникають, відповідно до законів діалектики.

Пошук шляхів використання ІВТ у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю вимагає удосконалення професійної майстерності як викладачів професійно спрямованих предметів, так і майстрів виробничого навчання в ПТНЗ. Спостереження, опитування педагогів ПТНЗ поліграфічного профілю засвідчило, що в більшості з них виникають труднощі в професійно-педагогічній діяльності в аспекті використання ІВТ у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, а саме: пошук, аналіз та систематизація необхідної інформації, відсутність знань та умінь працювати самостійно на сучасних машинах цифрового друку, складнощі у плануванні навчального процесу, постановці навчальних цілей, створенні належних умов для вироблення в учнів практичних навичок роботи на основі використання ІВТ тощо. Мета роботи педагогічного працівника в ПТНЗ – навчити учня професії, виховати в ньому професійно важливі якості особистості відповідно до запитів держави, роботодавців та суспільства в цілому.

Л. Даниленко зазначає, що кожен процес інноваційної діяльності має свою особливість. Інноваційна ідея народжується автором, якого у

теорії педагогічної інноватики називають «агентом змін» [0, с. 19]. Для ефективного виконання функції ініціювання змін інноватор (педагогічний працівник ПТНЗ) має змінити посадові обов'язки таким чином, щоб міг реалізувати цілі професійної підготовки кваліфікованих робітників.

Головною характеристикою педагогічного працівника як суб'єкта інновацій є його дійова самосвідомість як основа суб'єктивного існування. О. Гончарова доводить, що педагогічні працівники є одночасно як джерелом нововведення – окремі педагоги, які його розробляють, продукують – так і реципієнтами нового. На позиції реципієнта нового він проходить певні етапи сприйняття нововведення: ознайомлення, зацікавленість, оцінка, апробація, власне акт сприйняття та кінцеве рішення про доцільність інновації [0, с. 49]. У контексті нашого дослідження ми погоджуємось із твердженнями науковця та підкреслюємо, що педагогічний працівник ПТНЗ має інтегрувати у своїй професійно-педагогічній діяльності нормативну та інноваційну діяльність.

Нормативна діяльність педагогічного працівника визначена структурою, алгоритмом виконання педагогічних задач. Тобто, це система послідовних і взаємопов'язаних дій викладача, які спрямовані на досягнення поставленої мети через вирішення педагогічних завдань. Інноваційна діяльність нами розглядається як стан педагогічної діяльності, при якій відбувається створення принципово нового у змісті, організації навчально-виховного процесу, у вирішенні навчально-практичних проблем. Тобто, це найвища форма активної діяльності педагогічних працівників, що передбачає інноваційно-пошуковий, дослідний підхід до педагогічної діяльності.

Грунтуючись на наукових дослідженнях Л. Даниленко [0], Г. Єльнікової [0], Т. Клименко [0] щодо готовності педагога до інноваційної діяльності, враховуючи структуру готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності [0, с. 21], можна стверджувати що компонентами готовності педагогів ПТНЗ до використання ІВТ у педагогічній діяльності будуть виступати ознаки її сформованості: *мотиваційно-орієнтаційний компонент* (характер ставлення до проблеми використання ІВТ у педагогічній діяльності; спрямованість особистості педпрацівника); *змістово-операційний компонент* (рівні системних знань щодо ІВТ поліграфічної галузі; технологічність, наявність досвіду використання ІВТ у педагогічній діяльності); *оцінно-рефлексивний компонент* (самооцінка своєї готовності до здійснення інноваційної діяльності; самокорекцію; самоаналіз). Під формуванням готовності педагогічних працівників ПТНЗ до використання ІВТ у педагогічній діяльності розуміється процес цілеспрямованого розвитку всіх сторін і якостей особистості, які складають готовність до даної діяльності. Суть процесу формування готовності педагогічних працівників ПТНЗ до використання ІВТ у педагогічній діяльності слід трактувати як зміну

станів у розвитку готовності від нижчого до максимально можливого рівня у конкретних умовах.

Отже, під «готовністю педагогічних працівників ПТНЗ до використання ІВТ у педагогічній діяльності» слід розуміти інтегровану якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістово-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їхній єдності, що виявляється в прагненні до пошуку, аналізу, виокремленні, узагальненні інформації про ІВТ поліграфічної галузі та в підготовленості до використання ІВТ у педагогічній діяльності на професійному рівні. Ґрунтуючись на педагогічній практиці використання ІВТ у професійній підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю, вважаємо за доцільне структурувати сформованість готовності педагогічних працівників ПТНЗ до використання ІВТ у педагогічній діяльності за рівнями: *інформаційний* (змістова орієнтація щодо ІВТ поліграфічної галузі засобами фахової літератури; застосування окремих відомостей про ІВТ у власній педагогічній діяльності; володіння методиками передачі інформації про ІВТ); *пошуковий* (намагання самостійно виявити, вивчити і втілити у власну педагогічну діяльність ІВТ поліграфічної галузі на основі комплексного застосування нових методів та форм організації навчальної діяльності учнів ПТНЗ; прагнення задовольнити попит усіх учасників навчально-виробничого процесу: учнів, роботодавців, держави); *творчий* (глибоке розуміння ролі ІВТ в осучасненні змісту професійної освіти та необхідності оновлення моделі підготовки кваліфікованих робітників; широкі й змістовні знання про ІВТ поліграфічної галузі в Україні, тенденції їх розвитку в загальносвітовому масштабі; нові наукові й новаторські підходи до навчання й виховання; прагнення до індивідуального творчого вкладу в інноваційний процес).

Для формування готовності педагогічних працівників до використання ІВТ у педагогічній діяльності, в першу чергу, кожному з них, потрібно знати рівень своєї професійної майстерності, його структуру та типи. Це знання дозволить викладачам виявити перешкоди та визначити шляхи удосконалення своїх здібностей. Удосконалюючись, кожен педагогічний працівник має здійснювати самодіагностику, чітко розуміти мету, мотиви, обов'язки, вимоги та перспективи своєї діяльності. Одним із шляхів удосконалення педагогічної майстерності є реалізація індивідуальної форми методичної роботи, формами якої є: наставництво, консультації, самоосвіта, стажування тощо. Відповідно до Положення про методичну роботу в ПТНЗ, кожен педпрацівник має займатись самоосвітою. Вона передбачає підвищення рівня знань за фахом, загальної та професійної культури, вивчення передового педагогічного та виробничого досвіду, участь у науковій роботі, проведення відкритих уроків.

Самоосвіта є обов'язковим елементом забезпечення готовності педагогічних працівників до використання ІВТ у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, здатних вільно обирати форми, методи і засоби навчання. Науковцями доведено, що саме бажання самоосвіти, самовдосконалення є рушійною силою процесу пізнання й інтелектуального розвитку особистості [0, с. 99].

Педагогічні працівники ПТНЗ мають володіти методикою формування власних методичних знань, у тому числі й про ІВТ. Методичні знання відносяться до того різновиду наукових знань, які не народжуються самостійно, а з'являються в рамках певної теорії і функціонують, обслуговуючи її. Саме за її допомогою вирішується завдання єдності теорії з практикою та впровадження інноваційних ідей у життя. Методики професійного навчання виводяться із дидактики [0, с. 256]. Аналіз досвіду педагогів-новаторів В. Шаталова, Ш. Амонашвілі, І. Волкова та інших доводить, що результативність навчального процесу залежить саме від модернізації методичних знань.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, формування готовності педагогічних працівників до використання ІВТ у процесі викладання має забезпечуватись формуванням індивідуальних педагогічних (методичних) систем навчання. Будь-який інноваційний продукт педагог реалізує індивідуально та специфічно. Саме на цій підставі, реалізація зазначеної вище педагогічної умови можлива у процесі системного підвищення методичної, педагогічної та фахово-спрямованої кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ. Перспективи подальших досліджень полягають у використанні системи електронної педагогіки як засобу формування готовності педагогічних працівників ПТНЗ до нововведень.

Список використаної літератури

- 1. Гончарова О.П.** Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Гончарова Ольга Анатоліївна. – Київ, 2008. – 221 с.
- 2. Даниленко Л.** Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. – К. : Шкіл. світ, 2007. – 120 с.
- 3. Державна** цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 13 квіт. 2011 р. № 495. – Електрон. дані. – Режим доступу : <http://www.proftekhosvita.org.ua/uk/news/2011/05/17/1057/>. – Назва з екрана.
- 4. Єльнікова Г.В.** Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [монографія] / Г.В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
- 5. Ігнатова О.М.** Формування в майбутніх педагогів умінь роботи з іншомовною літературою засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ігнатова Олена Миколаївна. – Вінниця, 2008. – 218 с.
- 6. Ковальчук В.І.** Формування культури праці учнів ПТНЗ художнього

профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В.І. Ковальчук. – К., 2005. – 23 с. **7. Отич О.М.** Проектування змісту професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога ПТНЗ у умовах неперервної освіти / О.М. Отич // Безперервна професійна освіта в контексті європейської інтеграції : теорія, досвід, прогноз: зб. наук. ст.. методологічного семінару, 17 березня 2010 р.: у 2 ч. / [за ред.. В.І. Лугового, Н.Г. Ничкало]. – Ч. 1.– К. : Педагогічна думка, 2010. – С. 120–126. **8. Устемиров К.У.** Методика обучения общетехническим и специальным дисциплинам / К.У. Устемиров, И.Б. Васильев, Т.А. Девятярова. – Алматы : РАД и АЛ, 2006. – 304 с.

Юденкова О. П. Формування готовності педагогічних працівників ПТНЗ до використання інноваційних виробничих технологій у педагогічній діяльності як провідна умова підготовки висококваліфікованих робітників поліграфічного профілю

У статті проаналізовано компоненти готовності педагогів ПТНЗ до використання ІВТ у професійній діяльності та запропоновано її структурування за рівнями: інформаційний, пошуковий, творчий.

Ключові слова: педагогічний працівник, готовність до використання, інноваційні виробничі технології.

Юденкова Е. П. Формирование готовности педагогических работников ПТУЗ к использованию инновационных производственных технологий как ведущее условие подготовки высококвалифицированных рабочих полиграфического профиля

В статье проанализированы компоненты готовности педагогов ПТУЗ к использованию ИПТ в профессиональной деятельности и предложено ее структурирование по уровням: информационный, поисковой, творческий.

Ключевые слова: педагогический сотрудник, готовность к использованию, инновационные производственные технологии.

Judenkova E. P. Forming of Readiness of Pedagogical Workers of PTEE to Use Innovative Productive Technologies as a Leading Condition of Preparation of Highly Skilled Workers of Polygraph Profile

In the article were analyzed the components of readiness of teachers of PTEE to use IMT in professional activity and offered its classification on levels: informative, searching, creative.

Key words: pedagogical employee, readiness to the use, innovative manufacturing technologies.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2012 р.

Прийнято до друку 28.09.2012 р.